

Studiematerial i projektet

„IMPROVING VICTIM SUPPORT DURING CRIMINAL PROCEEDINGS: ANTI-TRAFFICKING TRAINING FOR CRIMINAL JUSTICE SYSTEM”

This project is funded by The Programme Prevention of and Fight against Crime (ISEC) of the European Union. „Improving Victim Support during Criminal Proceedings: Anti-Trafficking Training for Criminal Justice System” (HOME/2012/ISEC/AG/4000004346)

Tallinn 2015

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

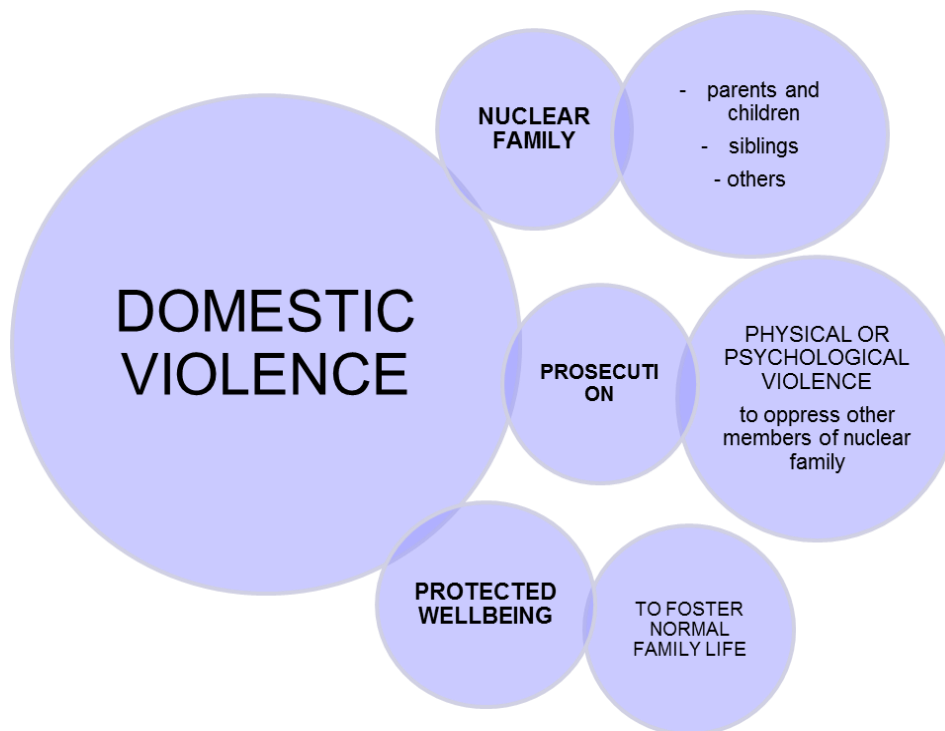
INLEDNING.....	3
VAD ÄR VÅLD I HEMMET?	4
Familjegräl och våld i hemmet	5
MÄNNISKOHANDEL	6
KÖNSBASERAT VÅLD	8
TECKEN SOM KARAKTÄRISERAR OFFRET.....	10
Tecken relaterade till fysisk och mental hälsa	11
Tecken relaterade till relationer	12
Tecken relaterade till ekonomisk situation	12
ORSAKER TILL VARFÖR OFFRET INTE LÄMNAR FÖRÖVAREN	13
TECKEN SOM KARAKTÄRISERAR VÅLDSFÖRÖVAREN	15
VÅLDCIRKEL	17
TYPER AV VÅLD.....	19
KONSEKVENSER	21
MYTER OCH FAKTA	26
RÅD TILL UTREDNINGSMYNDIGHET	29
OFFERSTÖDJANDE UTREDNING	32
Hur ska man behandla ett offer som kommer till polisen för att anmäla övergrepp?.....	32
Tekniker för kommunikation med offret	34
Råd om hur man ska förhöra offret	35
Råd till poliser	36
LITTERATURFÖRTECKNING	40

INLEDNING

Den 9-10 april 2014 hölls ett utbildningstillfälle inom ramarna för projektet „Improving Victim Support during Criminal Proceedings: Anti-Trafficking Training for Criminal Justice System” i Tallinn. Där talades det både om offer till våld i hemmet samt offer till människohandel och om internationell lagstiftning. Utbildningen mynnade ut i ett studiematerial för specialister som i sitt vardagliga arbete kommer i kontakt med offer till människohandel och våld i hemmet.

I detta studiematerial finner du presentationsbilder med förklaringar om teman som människohandel och våld i hemmet. Studiematerialet är avsett för att räcka till för en tvådagarsutbildning.

VAD ÄR VÅLD I HEMMET?

Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet definierar våld i hemmet som följande – våld i hemmet innebär alla typer av våldshandlingar av fysisk, sexuell, psykologisk eller ekonomisk art som utspelar sig i hemmet, eller mellan nuvarande eller tidigare makar eller sambor, oberoende av om våldsförövaren bor eller bodde i samma bostad med offret.

Våld i hemmet avser följande situationer:

- Våld, nedan kallat våld i parförhållandet riktat mot nuvarande/tidigare maka eller make/sambo;
- Övergrepp mot barn;
- Våld mot (mor/far)föräldrar;
- Våld mellan syskon.

Begreppet våld i hemmet specificerar inte var det äger rum. En våldsincident kan äga rum i offrets eller våldsförövarens hem, på gatan, på besök hos någon eller annanstans.

Våld i parförhållandet kan definieras som en handling av nuvarande eller tidigare maka/make, sambo eller partner, som innehåller element av kontrollerande beteende, psykologiskt, fysiskt eller ekonomiskt våld eller sexuell tvång, och kan medföra psykologiska skador eller fysisk smärta. Våld kan fortsätta efter att relationen tagit slut, varför offrets och våldsförövarens gemensamma bostad inte är avgörande.

Våld mot kvinnor innebär våld som bygger på alla slags könsbaserade våldshandlingar som resulterar i eller som förmodligen resulterar i fysisk, sexuell eller psykologisk skada eller lidande för kvinnor, inklusive hotande med sådant våld, användandet av tvångsmedel eller berövande av friheter inom offentligt eller privatliv. I detta material behandlas våld mot kvinnor bara i ett familje- eller parförhållandesammanhang.

Övergrepp mot barn kan definieras som fysiskt, mentalt eller sexuellt övergrepp, vanskötsel eller dålig behandling av barn under 18 år, som kan utgöra en allvarlig risk eller skada för barnets hälsa och välbefinnande, och som har begåtts av den person som är ansvarig för barnets välbefinnande. Även våld mellan föräldrar eller andra familjemedlemmar som barnet vittnar ska behandlas som övergrepp mot barn.

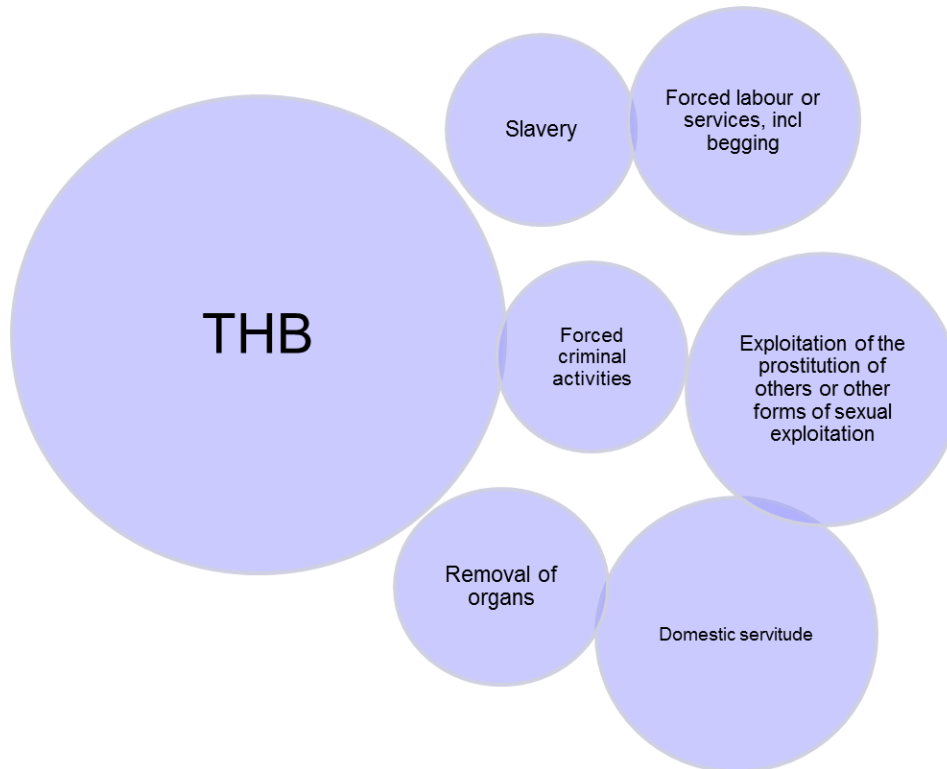
Övergrepp mot föräldrar kan definieras som mentalt, fysiskt, sexuellt våld, ekonomisk exploatering eller vanskötsel som begås av minderåriga eller vuxna barn mot sina föräldrar som inte klarar sig själva.

Familjegräl och våld i hemmet

Familjegräl och våld i hemmet kan verka som synonymer, såsom de ibland behandlas i medier eller polisstatistiken, men i verkligheten är det inte en och samma sak. Ett gräl är ett motstånd eller en argumentation som uppstår mellan familjemedlemmar med jämlik status, och handlar om meningsskiljaktigheter eller en idé- eller intressekonflikt. Till exempel uttrycker en person sitt missnöje över den andra personens handling eller underlåtenhet. Den andra däremot försöker att argumentera för sitt beteende. Uttryckande av sina åsikter kan förvandlas till ett gräl om den ena eller den andra parten blir arg. När det redan har uppstått en konflikt, kan den växa och bli större. Ordvalet blir skarpare och tvisten kommer att innefatta även teman som ursprungligen inte var kopplade till grälet. Till slut kan grälet gå över till anklagelser mot den andra partens beteende och personlighet. Grälet kan resultera i en kompromiss eller tillbakadragande av ena parten, men inte i fysiskt angrepp.

Det kan förekomma gräl i varje familj eller parförhållande, men det handlar nödvändigtvis inte om våld i hemmet. Ett gräl kan utvecklas till **våld i hemmet**, men det behöver inte uppstå våld i hemmet i resultat av ett gräl. Anledningen till våldsamt beteende är behovet att ha makt och kontroll över en annan person. Ett gräl har inte i avsikt att ha kontroll över den andra partens beteende, relationer eller handlingar, eller om så bara över det problem som ligger till grund för grälet. Våld i hemmet skiljer sig från ett gräl framförallt genom en persons medvetna vilja att orsaka emotionell eller fysisk skada (t.ex. förnedra, skrämja eller skada fysiskt). Våld i hemmet är ofta återkommande och ibland även systematiskt och går ut på att påtvinga sin vilja på en annan familjemedlem.

MÄNNISKOHANDEL

Slavarbete

Skuldarbete – den mest förekommande formen av slaveri. Personen förtrycks med ett påstående om att hon/han ska med sitt arbete tjäna tillbaka en obestämd skuld på ospecificerade villkor och på obestämt förfallodatum.

Tvångsarbete – en situation där personen med hot av våld eller annan typ av bestraffning tvingas till att arbeta; personens frihet är begränsad och han/hon behandlas som egendom.

Barnarbete – en form av arbete som med största sannolikhet innebär fara för barnets hälsa och/eller fysiska, mentala, själsliga, moraliska och sociala utveckling och kan avbryta barnets utbildning.

Det är både barn, tonåringar, kvinnor och män som kan bli utsatta för slavarbete. Offren till slavarbete kan utnyttjas inom helt legala verksamheter, t.ex. på fabriker, inom jordbruk, som städpersonal, barnskötare, hushållare; men de kan även utnyttjas inom organiserad brottslighet t.ex. som narkotikasmugglare.

Sexuellt utnyttjande

Prostitution – betalt systematiskt sexuellt partnerskap i form av gatu- och bordellprostitution, escorttjänst, „massagesalonger“, strippklubbar osv., som utgör den enda eller huvudsakliga inkomstkällan för den prostituerande personen. Det finns element av människohandel inom

verksamheter som förmedling, rekrytering och andra med prostitutionen relaterad eller där ingående verksamhet.

Prostitutionen är ofta kopplad till pornografi; de prostituerade personerna fotograferas och/eller filmas, inspelningarna används som utpressningsmedel och eventuella vittnen hotas med avslöjandet av det inspelade materialet.

I Estland är det förutom människohandel förbjudet med koppleri och främjande av prostitution. Det är förbjudet med människohandel i avsikt att utnyttja minderåriga, att köpa sex från minderåriga, söka efter och titta på barnpornografi, framställa och möjliggöra barnpornografi, ta kontakt med och lura minderåriga för att träffas i sexuellt syfte.

Vanligare missuppfattningar om människohandel¹:

- **Normala människor såsom jag och mina vänner berörs inte av risken för människohandel.** Vid „hyggliga människor“, „hederligt folk“ verkar det inte finnas någon grund för att misstänka dåliga relationer i familjen eller våld. Man förutsätter att våld förekommer i familjer av fattiga, arbetslösa och alkoholmissbrukare, s k asociala familjer.
- **Offer av människohandel bär själva skulden för det som har hänt dem eftersom de var för naiva.**
- **Man kan känna igen förmedlare eftersom de ser ut och beter sig som kriminella.**
- **Man kan lita på jobberbjudanden från ens bekanta.**
- **Man kan lära sig mållandets språk och sedvanor på plats på ett par veckor om det behövs. Till en början räcker det med positiv attityd och engelska.**
- **Man behöver varken arbetstillstånd eller anställningsavtal om man ska jobba utomlands en kort tid.**
- **I en välfärdsstat är det enkelt att tjäna pengar.**

¹ IOM-handboken: http://sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/Inimkaubandus_ja_prostitutioon/inimkaubanduse_nnetamine_metodoloogia_tooks_noortega.pdf

KÖNSBASERAT VÅLD

Köns-/könsbaserat våld är en typ av våld som är riktat mot en person på grund av dennes kön, könsidentitet eller könsuttryck, eller som oproportionellt påverkar personer av visst kön. Som resultat kan offret lida fysisk, sexuell, emotionell eller psykologisk eller ekonomisk skada.²

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RJF

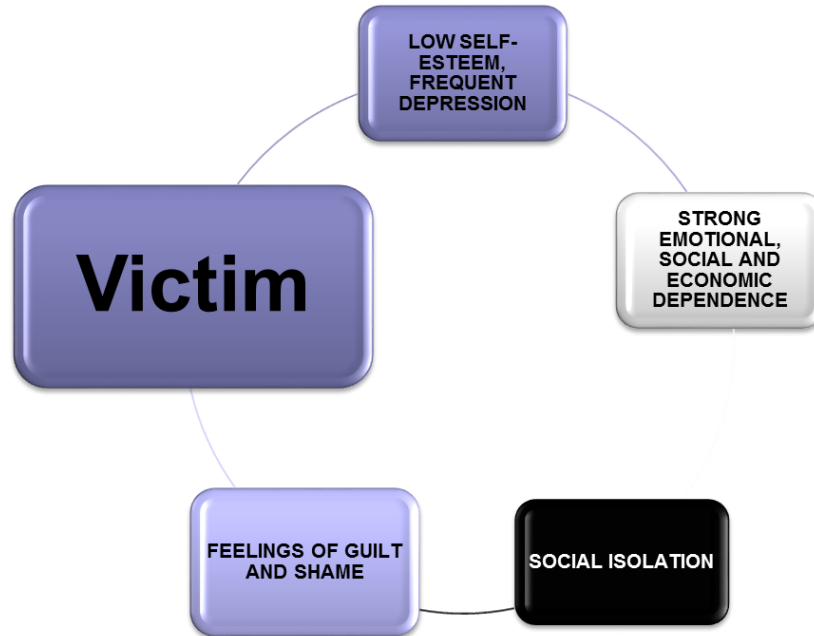

Könsbaserat våld reflekterar och dementerar ojämställdheten mellan män och kvinnor och omfattar våld i nära relationer, sexuellt våld (inkl. våldtagning, sexuella övergrepp och trakasserier), människohandel, slaveri och olika skadliga traditioner som stympling av kvinnliga könsorgan och s.k. hedersbrott.³

---

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF

TECKEN SOM KARAKTÄRISERAR OFFRET

Nedan är en lista över de indikatorer som först och främst karakteriserar våldsutsatta kvinnor.

Låg självkänsla. Återkommande våld, kränkning och anklagelser minskar betydligt kvinnans självkänsla och självbild. Offret kan känna att hon inte är värd och inte klarar av något. Den försvunna självbilden och mindervärdeskänslan minskar offrets engagemang, förmågan att på ett adekvat sätt bedöma det som hänt och själv lösa situationen.

Skam och självanklagelser. Våld framkallar skam- och skuldkänsla hos offret. Detta dementeras av partners anklagande beteende. Skuldkänslan får offret att känna sig ansvarig till våldet. Skam- och skuldkänslan minskar offrets färdighet att prata om det som hänt utanför hemmet och söka hjälp.

Rädsla. Att uppleva våld skapar en känsla av rädsla hos offret. Med återkommande våld blir rädslan systematisk, dvs. att offret kan känna rädsla även när partnern inte direkt är våldsam eller inte befinner sig hemma. Till exempel kan offret uppleva en allvarlig känsla av rädsla när våldsförövaren dröjer med att komma hem på kvällen, kommer hem alkoholpåverkad, drämmer till dörren vid hemkomsten eller när den utsatta själv tappar en vas på golvet eller när mat bränns vid. Under ett långt våldsamt samliv har offret lärt sig att märka alla tecken som kan „framkalla“ en våldsam reaktion från partners sida. Att bli varse om dessa tecken är en varning för offret som framkallar rädsla eller även en panikångestattack.

Självförsvarsreaktioner. Att uppleva återkommande våld framkallar instinktiva försvarsreaktioner hos offret. Till exempel kan offret (den utsatta) rycka till eller lyfta händerna för ansiktet när samtalspartnern talar högt eller gör en oväntad gest.

Ängslig anpassning och undertryckande av egna önskemål och behov. Den som lever i ett våldsamt förhållande, försöker undvika situationer som kan irritera våldsförövaren eller ge upphov till dennes våldsamma agerande. Offret hoppas (och ofta uttrycker även våldsförövaren denna åsikt) att om offret betar sig utifrån förövarens förväntningar, blir förövaren inte våldsam. Därför försöker offret anpassa sig till förövarens krav genom att ignorera de egna intressen och att obefintliggöra sitt eget jag. Offret kan börja tillämpa ett sådant beteende även i handlingar och relationer utanför hemmet.

Förtegenhet och personlighetsförändringar. Partners våldsamma beteende samt kontrollerande och isolerande kommunikationsstil kan göra att kvinnan blir förtegen, tillbakadragen och försiktig i kommunikation med andra människor (inkl. vänner, bekanta) eller till och med börja undvika dem.

Negativa erfarenheter i barndomen och/eller i tidigare parförhållanden. Många av offren har varit vittnen till våld mellan föräldrar i sin barndom eller varit utsatta för våld. Kyliga eller till och med fientliga relationer mellan föräldrarna kan påverka kvaliteten på offrets egna parförhållanden. Den ena förälderns våldsamma beteende mot den andra föräldern kan lära kvinnan att det är lämpligt för hennes kön att lyda män, och att det manliga våldet mot kvinnor är berättigat om kvinnan gör ett misstag. Det kan hända att mammor som har upplevt våld i sitt parförhållande, uppmanar sina döttrar att lyda sin mans vilja och inte invända. Men rollen av våldsoffer dementeras av upplevt våld i olika parförhållanden.

Förringande, rättfärdigande, förnekande av våld. På samma sätt som våldsförövaren, tenderar även offren som upplevt våld rättfärdiga, förringa eller till och med förneka sin partners våldshandlingar. Offren kan döpa om våldshandlingarna, ge dem andra namn som överskuggar starkt betydelsen och allvarligheten i det som hänt (t.ex. omdöpa slag och sparkar till „bestraffning“, „att vara sur“). Offren känner sig ansvariga och skyldiga till det som hänt, och söker yttre skäl (t.ex. „dåliga vänner“ och alkohol) till partners våldsamhet. Att döpa om, förringa eller förminska allvarligheten av konsekvenserna fungerar som hanteringsstrategier som offren tenderar att använda vid långvarigt våld. I en situation som känns hopplös och ändlös, kan det vara „mer hållbart“ för offret att omtolka våldet och partners aggressivitet och se på det mindre negativt än att acceptera sanningen.

Tecken relaterade till fysisk och mental hälsa

- Omedelbara fysiska skador (sår, blåmärken, frakturer, urlidvridningar, brutna tänder, skador av inre organ mm.);
- Smärtor, svårigheter vid rörelse;
- Döljande av blåmärken eller andra skador med smink eller kläder, förklaringar i stil att ha ramlat eller med någon annan vag förklaring;
- Uppmärksamhetsstörningar och koncentrationssvårigheter (till exempel kan offret inte utföra sina arbetsuppgifter på optimal tid, det uppkommer fel);
- Sömnstörningar, psykosomatiska besvär, ätstörningar;
- Panikattacker;
- Isolation;
- Depressivitet eller konstaterad depression (grav, kronisk depression);

- Hälsproblem utvecklade under en längre period och ofta förekommande anfall (högt blodtryck, ofta förekommande huvud-, mag- och ryggvärk, kroniska progressiva sjukdomar);
- Ofta förekommande negativa känslor (vemod, apati, onyttighetskänsla, skuld-känsla, ångest, förtvivlan osv.);
- Känslan av att man *blir galen*;
- Önskad graviditet (att göra kvinnan gravid kan vara våldsförövarens medvetna mål i avsikt att förstärka kvinnans beroende ställning);
- Spontana aborter;
- Brist på intresse för sexuellt umgänge;
- Förlust av livsvilja, självmordstankar och -handlingar.

Tecken relaterade till relationer

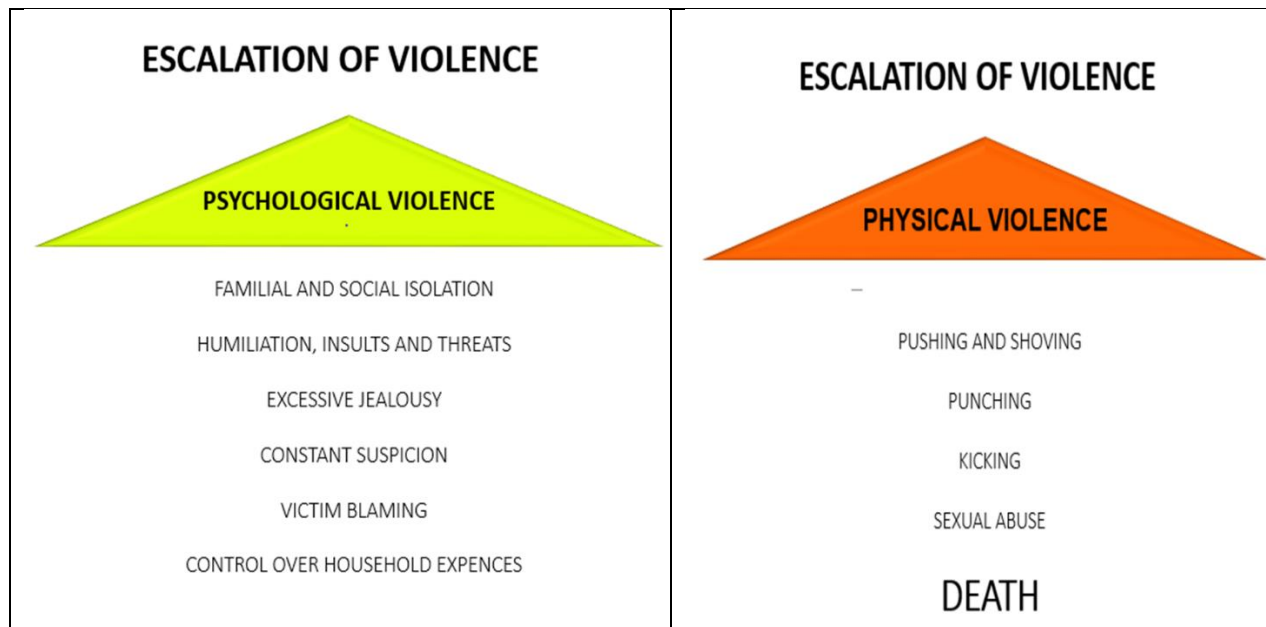
- Förlust av respekt i barnens ögon (särskilt när barnens fader förnedrar modern i barnens närvaro eller visar uppmärksamhet mot dem i ögonblicken då modern inte kan göra det på grund av skador och våldsorsakad emotionell störning);
- Oförmåga att på ett tillräckligt sätt ta hand om barnen;
- Aggressivitet mot barn (en kvinna som på grund av våld är sårad och emotionellt störd kan skälla på barnen eller bestraffa de fysiskt);
- Undvikande av att umgås med släktingar, vänner och bekanta (t.ex. förbjuder mannen att umgås med eller talar nedsättande om släktingar/vänner och godkänner inte dessa relationer; rädslan och skammen över att erkänna att man har blivit utsatt för våld);
- Övergivande av att syssla med hobbyer eller andra rutinmässiga fritidssysselsättningar;
- Misstro mot främmande människor (särskilt mot det motsatta könet).

Tecken relaterade till ekonomisk situation

- Det ekonomiska beroendet av våldsförövaren kan vara situationsberoende (små barn, arbetslöshet mm.) eller orsakat av förövaren (t.ex. mannen tar ifrån pengarna från kvinnan, begränsar kvinnans penningtransaktioner, betalar inte underhåll, förbjuder eller förhindrar kvinnan att arbeta);
- Våldsförövaren skadar offrets saker eller egendom;
- Förövaren betalar inte underhåll till offret;
- Förövaren lämnar inte offrets bostad efter separationen;
- Förlust av arbetsförmåga eller arbete som resultat av våldsrelaterade mentala och fysiska konsekvenser (t.ex. sjukskrivning på grund av depression eller skador, nedsatt koncentrationsförmåga).

Sammanfattningsvis kan man säga att långvarigt våld ökar offrets undergivenhet och sårbarhet som tillsammans med stereotypiska hållningar till könsroller kan leda till viktimisering (i nästa parrelation). Påverkan av de olika våldsfällen kommer att ökas med tiden. Till exempel kan symptomen av tidigare traumatiska skador ge upphov till mycket mer extrema emotionella reaktioner vid senare våldsincidenter, genom att göra kvinnan alltmer hjälplös och försvarslös inför nästa övergrepp. Långvarigt och hälsoskadligt våld i nära relationer kan göra offren beroende av den våldsamma partnern. På grund av sin dåliga hälsa och ekonomiska situation känner offren att de inte är kapabla att klara sig självständigt, särskilt när deras självkänsla är mycket låg och det stödjande sociala nätverket otillräckligt. På så sätt kan offren hamna i en ond våldcirkel för många år framöver (om inte för hela livet).

ORSAKER TILL VARFÖR OFFRET INTE LÄMNAR FÖRÖVAREN

Det är betydligt mer komplicerat att lämna en våldsam make eller partner än det kan uppfattas av en utomstående som inte har upplevt våld. Därför är det fel att förebrå offret på grund av att den stannar kvar i ett våldsamt förhållande. Inte heller är offret alltid villigt eller färdigt att avsluta förhållandet (omgående). Ett offer som befinner sig i en akut situation är nödvändigtvis inte kapabel att ta ett så avgörande beslut. Nedan har det getts en rad orsaker som kan göra det svårare för offret att be om hjälp, prata om det som hänt och lämna det våldsamma förhållandet:

- Rädsla och känslan av fara. Offret känner rädsla för att partnern kan söka upp henne efter separationen och hämnas genom att använda ännu allvarligare våld.
- Den våldsamma partnern hotar att döda sig själv, offret eller även barnen.
- Offret känner rädsla för att partnern tar barnen ifrån henne, börjar manipulera med dem eller på annat sätt skadar dem.
- Offret kan känna rädsla för stigmatisering, för att andra människor, inklusive specialister inte tror på våldet eller börjar anklaga kvinnan.
- Offret kan vara emotionellt bundet till partnern trots dennes våldsamhet. Man ser sin partner som den person man förälskade sig i och som man har upplevt många positiva saker tillsammans med.
- Offret kan tro att partnern förändras och inte kommer att använda våld mer.
- Begränsade materiella resurser och svårigheter att själv (tillsammans med barnen) klara sig.
- Materiell-juridisk bundenhet (t.ex. gemensamma lån, gemensam bostad osv.). Det kan vara komplicerat för offret att avsluta förhållandet, då hon måste kompensera partnern hälften av priset på bostaden i fall kvinnan får behålla den efter separationen. Dessa pengar behöver offret nödvändigtvis inte ha.
- Funktionsnedsättning eller hälsoproblem som gör att offret behöver hjälp av en annan person för att klara den dagliga livsföringen.

- Begränsad kunskap om möjligheterna att få hjälp eller ingen tillgång till nödvändiga tjänster (t.ex. ligger kvinnojouren för lång från bostaden eller arbetsplatsen, det finns inte tillräckligt med pengar för att söka juridisk hjälp).
- Offret kan hindras av den våldsamma partnern; trots att partnern har en negativ hållning till offret, förnedrar offret eller skäller på henne, är han inte motiverad att avsluta förhållandet. Till exempel kan partnern både direkt och indirekt hindra offret att lämna honom eller söka hjälp.

Exempel på direkta hinder:

- Begränsande av kommunikationsmöjligheter (t.ex. tar han ifrån eller gör sönder telefonen, begränsar användningen av dator);
- Fysisk isolering (t.ex. inlåsning i hemmet);
- Partnern tar ifrån kvinnans dokument och/eller pengar/kontokort;

Exempel på indirekta hinder:

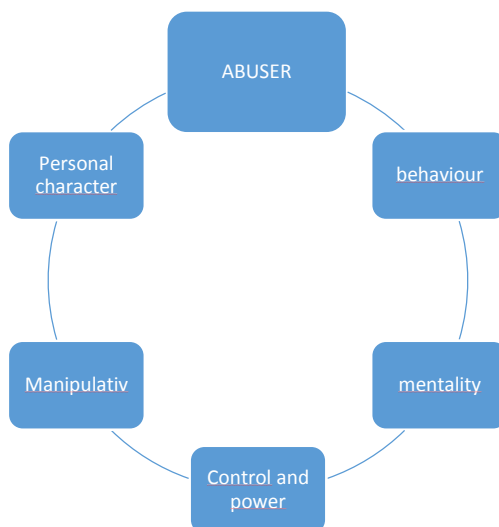
- Begränsande av självständig livshandling (försvårande av att hitta eller gå till arbete, dvs. försvårande av att själv kunna försörja sig);
- Spridande av förtal i den lokala omgivningen, inkl. hos de kommunala myndigheterna.

Denna lista över hindrande faktorer till att avsluta ett förhållande kan anses som mycket kännetecknande för kvinnor som har upplevt våld. För det första indikerar flera av dessa faktorer makt- och kontrollbaserat våld som kvinnor drabbas av betydligt oftare än män. För det andra är det trots allt mycket vanligt i vårt samhälle att kvinnan anses som den ansvariga för ett harmoniskt familjeliv och man förutsätter deras underkastelse under mannen.

För män är det svårt att prata om sina offererfarenheter och söka hjälp, eftersom de upplever sin offerställning som något starkt stigmatiserande. Män kan anse att pratandet om våld är ett uttryck för den egna svagheten och inkompetensen. Underkastelse, erkännande av problem och brist på hanteringsförmåga motsätter sig den imaginära mansrollen. Därför vågar män inte söka hjälp i våldssituationer eftersom de är rädda för att verka omanliga.

OBS! Våldet tar inte slut i och med att paret separerat! Mycket ofta fortsätter våldet (särskilt det mentala våldet och kontrollerande beteende, men även fysiskt våld) även efter ett avslutat förhållande, medan det har konstaterats att under separeringen kan våldsincidenterna öka och bli allvarligare.

TECKEN SOM KARAKTÄRISERAR VÅLDSFÖRÖVAREN

Listan nedan innehåller karaktäristiska drag av en person som använder våld. Dessa tecken tyder huvudsakligen på instrumentalt våld som oftast används av män. Dessa tecken beskriver mannen inte bara i relation med kvinnan men även med de egna barnen.

Tillämpning av kontrollmodellen i kommunikation med sin partner. Våldsförövaren vill ständigt veta vad partnern gör, var hon befinner sig, vem hon umgås eller träffas med. Våldsförövaren begränsar partners fria rörlighet, till exempel förväntar han sig att partnern exakt i tid kommer hem från arbetet.

Känslan av att vara privilegierad. Våldsförövaren tror att han har vissa rättigheter och privilegier som inte medför några skyldigheter och som inte gäller andra familjemedlemmar. Familjelivet rör sig bara runt våldsförövaren.

Förvrängd bild av sig själv. Våldsförövaren kan karaktäriseras av en egocentrisk, uppblåst och romantiserad självbild. Våldsförövaren uppfattar sig inte som en våldsam person och behöver inte nödvändigtvis se konsekvenserna av sitt våld.

Egocentrism och brist på empati. Våldsförövaren uppfattar allting som berör honom som något mycket viktigt. Han vill/kan inte märka de andra familjemedlemmarnas bekymmer, önskemål och behov, och anser det inte som något viktigt att handskas med.

Orealistiska förväntningar och höga krav på de andra familjemedlemmarnas beteende. Våldsförövaren förväntar sig (anser det som självgivet) att partnern och de andra familjemedlemmarna lyder hans order. Att inte uppfylla kraven kan resultera i "bestraffning".

Stark ägarkänsla. Våldsförövaren ser barnen och partnern som sin egendom, varför han förutsätter deras undergivenhet till hans önskemål och förorder.

Sammanblandning av begreppen kärlek och våld. Våldsförövaren motiverar användandet av våld med kärlek och omtanke. Han kan uttrycka sig i stil: "Jag skulle inte bli så upprörd om jag inte älskade henne så mycket".

Manipulering. Våldsförövaren kan manipulera partnern för att kontrollera hennes beteende, göra henne förvirrad eller ge en sämre bild av henne (för utomstående).

Förnekande, rättfärdigande, ursäktande, minimerande av konsekvenser av våld. Våldsförövaren har en tendens att förneka, rättfärdiga (t.ex. skylla offret i "fel beteende") eller ursäka användandet av våld med externa faktorer (alkoholpåverkan, offret provocerade). Förövaren kan också tycka att de allvarliga konsekvenserna är triviala och obetydliga.

Döljande och ljugande. Förövaren ger motsägelsefulla förklaringar för sina handlingar, ljuger om eller döljer dem från andra människor (i första hand för sina närmaste).

Skapandet av skuld känsla och projicering av ansvaret för det egna beteendet på andra. Det är kännetecknande för en våldsförövare att få partnern känna sig skyldig för att ha gjort något fel, inkl. när det gäller det egna (felaktiga) beteendet. Han tenderar att förneka eller bagatellisera sina våldshandlingar genom att rättfärdiga sig själv, anklaga offret och finna externa ursäcker för det som hänt (t.ex. alkoholpåverkan, tung arbetsdag, arbetslöshet, påträngande kompisar osv.).

Extrem svartsjuka. Den våldsamma partnern karaktäriseras av överdriven svartsjuka. Han kan känna svartsjuka även mot partners vänner och släktingar. Svartsjukan tar uttryck i form av ständig misstänksamhet, kontrollerande och anklagelser mot kvinnan.

Undergrävande av auktoriteten för den icke-våldsamma föräldern. Våldsförövaren kan i barnens närvaro kritisera sin partner (den icke-våldsamma föräldern), kalla henne för "dum i huvudet", oduglig och en dålig förälder, och använda skällsnamn.

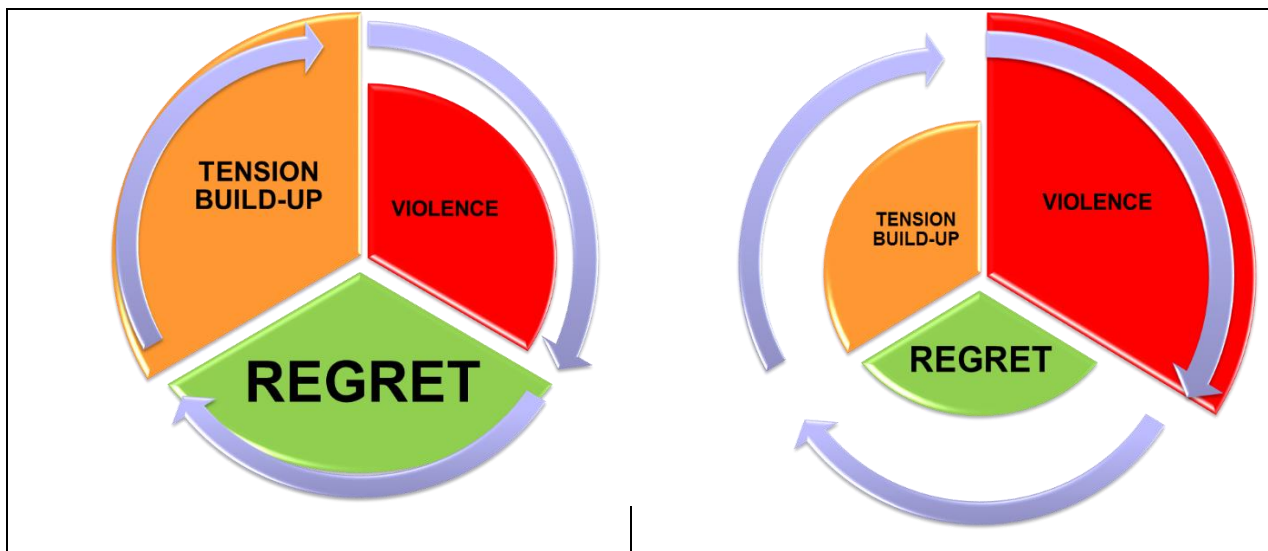
Patriarkala hållningar och traditionella könsroller. I jämförelse med icke-våldsamma män tror de våldsamma männen betydligt mer på att mannen är familjens överhuvud, den övergripande beslutsfattaren och den dominerande parten i förhållandet. Kvinnan är den som ska lyda mannens order.

Hyckleri. Inför främmande människor kan våldsförövaren ge en bild av sig själv som en hövlig, omtänksam och fredlig person. I närvaro av främmande människor kan han bete sig med kvinnan på ett helt annat sätt än hemma.

Sammanfattningsvis kan man säga att en våldsförövarens behov av att kontrollera sitt offer, misstänka, anklaga henne eller känna svartsjuka orsakas av den egna osäkerheten och inre ångesten. I verkligheten har även våldsförövaren dåligt självförtroende och han upplever en rollkonflikt, dvs. att han upplever sig själv som någon som inte uppfyller den accepterade människoidealen i samhället eller snarare hans egen föreställning om den.

VÅLDCIRKEL

Walker 1977

Om offret stannar längre i ett våldsamt förhållande kan våldet upprepa sig och bli cykliskt. Leonore Walker har beskrivit fysiskt våld i ett parförhållande som tre periodiskt upprepade faser. Hon utarbetade denna sk **våldcirkel** med utgångspunkt i intervjuer med 120 kvinnor som hade varit utsatta för fysiskt våld. Enligt Walker kan varje fas variera till sin intensitet och längd mellan olika par. Men dessa cyklar upprepas i förhållandet och våldet kan eskalera med tiden. Om man har blivit offer en gång ökar sannolikheten av att man även blir utsatt för våld i framtiden.

Under den första fasen – *stegrad spänning* – är våldsutövaren oftast inte fysiskt våldsam mot sin partner men stämningen mellan partners är spänd - full av psykiskt våld, förnedring och skrämelse. Offret kan känna sig som om hon går på äggskal – vad hon än gör eller hur hon än uppför sig är partnern missnöjd. Därför försöker offret ha tålamod och minimera problem. Våldsutövaren förmimmer den växande spänningen och blir ännu mer benägen att kontrollera och dominera vilket får offret att distansera sig från honom.

Under den andra fasen av *fysiskt våld* eller *explosion* betar våldsutövaren sig mycket våldsamt. Han vill eller kan inte behärska sina negativa känslor och upplever avspänning för en kort stund. Offret kan lida (allvarliga) kroppsskador, hon är rädd och inåtvänd.

Under den tredje fasen, *smekmånadsfasen*, känner våldsutövaren samvetsqual och skam för sitt beteende. Han ber partnern (offret) om ursäkt, försöker vara så snäll och älskvärd som möjligt. Han uppvaktar med blommor, tar tid för att vara tillsammans, lovar att ändra på sig och låta bli att använda våld. Spänningen mellan offret och våldsutövaren minskar. I denna fas kan paret till och med uppleva “ny” kärlek och hopp om att förhållandet kommer att bli bättre. I positiva stunder kan både våldsutövaren och offret förneka eller förvränga det inträffade eller dess detaljer. Smekmånadsfasen är aldrig jämförbar med den egentliga smekmånaden i ett

parförhållande. Denna fas syftar till att undvika separation och hålla partnern kvar i förhållandet. Offret kan uppriktigt tro att våldsutövaren kommer att ändra sitt beteende och att våldet kommer att upphöra. Under denna fas kan våldsutövaren vara mest öppen för hjälp utifrån eftersom han ångrar det inträffade och vill fortsätta förhållandet.

TYPER AV VÅLD

Psykologiskt våld (även psykiskt, känslomässigt våld) är ett verbalt eller icke-verbalt angrepp som vållar en annan person känslomässig skada och skadar personens självkänsla. Psykologiskt våld är kontinuerligt och avsiktligt sårande och kränkning av en annan person. Denna typ av våld är den mest utspridda och oftast förekommer den i kombination med fysiskt, sexuellt och/eller ekonomiskt våld. Offer uppfattar psykologiskt våld som mest förstörande och svårast att tåla. Psykologiskt våld betyder inte nödvändigtvis att man förolämpar eller skriker på den andra personen. Det kan även uttrycka sig i subtil, skicklig manipulation och förnedring.

Nedan anges en lista över olika beteenden i samband med psykologiskt våld:

- Kritik och hån;
- Utskällning;
- Anklagelser;
- Förnedring;
- Skrämsel och hot (inkl hot om att göra den andra personen illa eller mordhot);
- Systematisk kontroll (bl a över personens rörelse, umgänge och användande av pengar);

Fysiskt våld är avsiktligt användande av fysisk kraft mot en annan persons vilja som vållar den andra personen kroppsskador, fysisk smärta eller till och med död. Fysiskt våld är den mest lättidentifierade typen av våld eftersom offret har synliga fysiska skador. Det inkluderar följande handlingar:

- Knuffande;
- Klösande;
- Att bli greppad, skakad;
- Att få något föremål kastat på sig;
- Slag med hand, fot eller något föremål;
- Att bli misshandlad, bl a med något föremål;
- Att bli dragen i håret;
- Strypning, kvävning;
- Bitande;
- Förgiftande
- Vållande av brännsår;
- Fasthållning; fastbindning;
- Användande av egg- eller eldvapen.

Sexuellt våld är allt beteende av sexuell natur som syftar till att kontrollera, manipulera eller förnedra en annan person. Sexuellt våld kan vara mer frekvent i parförhållanden än man tror. Orsakerna ligger i den långlivande patriarkala uppfattningen att ett äktenskap eller parförhållande medför plikten att underkasta sig partners sexuella önskemål. I följande fall kan man tala om sexuellt våld:

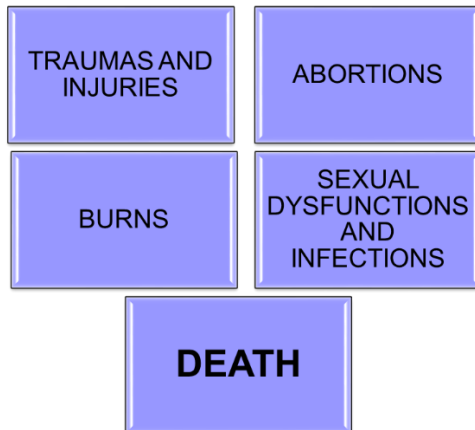
- Oönskade sexuella beröringar (tafsande) och anmärkningar;
- Påtvingat samlag med partnern;
- Av partnern påtvingat samlag med någon annan än partnern;
- Vållande av smärta till intima kroppsdelar (sadism);
- Våldtäkt.

Vid ekonomiskt våld kontrollerar våldsutövaren partners användande av pengar eller materiella resurser som ägs av partnern. Ekonomiskt våld gör det svårare för partnern att klara sig själv ekonomiskt och kan göra partnern beroende av våldsutövaren. Följande handlingar kan anses som ekonomiskt våld:

- Man tar partners pengar;
- Man håller partners bankkort i sin besittning;
- Ständig kritik mot partners inköp;
- Begränsning eller hindrande av partners inköp eller ekonomiska transaktioner;
- Skapande av situationer där partnern blir tvungen att be om pengar för utgifter som är nödvändiga för partnern;
- Utebliven betalning av underhållsbidrag;
- Sträng och formell kontroll över hushållskostnaderna (t ex kravet att överlämna kvitton och jämkning av kostnader);
- Man hindrar offret från att utbilda sig eller arbeta;
- Man registrerar gemensamt förvärvat egendom i bara sitt eget namn;
- Man tvingar offret att medverka i ekonomiska olagligheter, registrerar ett bolag eller olagligt åtkommen egendom i offrets namn;
- Vållande av skulder.

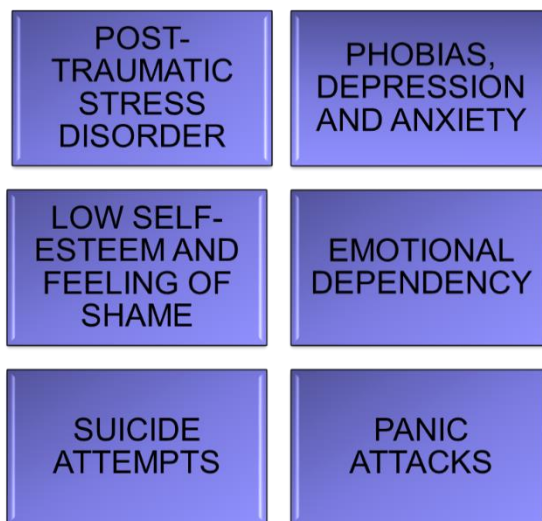
KONSEKVENSER

Fysiska:

21

Psykologiska:

Psykologiskt trauma pga våld

Psykologiskt trauma orsakas av intensiva, okontrollerade upplevelser som kan drabba var och en och som ofta får en att känna sig hjälplös, skadad och utan kontroll över sitt eget liv (Everstine & Everstine 1993).

Reaktioner på akut trauma

Reaktioner på akut trauma beror på chock och kan vara från några timmar till några dagar. Ibland kan de visa sig först efter ett till tre dygn och vara från några dygn till fyra till sex veckor. Reaktioner på akut trauma är normala reaktioner på en traumatisk händelse. Följande beteendedrag/symtom kan förekomma samtidigt.

Synliga beteendedrag/symtom:

Agitation (motorisk rastlöshet, oförmåga att sitta stilla, man går fram och tillbaka eller petar på sina händer, gråt, fientlig attityd och fientligt beteende). Fysiska förändringar (röstförlust, kräkning, smärtor, klump i halsen, yrsel). Slöhet, apati och passivitet eller stelhet (orörlighet, det verkar som om man inte märker något omkring sig). Irrationellt beteende (t ex fnissning, ständig skratt). Rationellt beteende utan tecken på våldets psykologiska effekt (t ex man berättar lugnt och sansat om en våldtäkt som man har utsatts för).

Känslomässiga/kognitiva upplevelser:

Ångest, panik, förvirring, slöhet, oförmåga att tro på det inträffade ("det här kan inte hända mig"), minnesluckor, nedsatt förmåga att tänka/agera, störd tidsuppfattning, stelhet (s k isande skräck), depression, känsla av värdelöshet, skuld, skam, dissociativa symtom, depersonalisation, störd rumsuppfattning, utomkroppsliga upplevelser, vanföreställningar

Långsiktiga symtom / PTSD (posttraumatiskt stressyndrom)

Mer långvariga symtom uttrycker sig i förändringar i ens beteende, känslor, relationer, sociala liv, personlighetsdrag, livsstil och/eller hälsotillstånd.

Reaktioner på akut trauma och långvariga symtom kan bli blandade (det kan man se t ex på akutmottagningar).

PTSD (posttraumatiskt stressyndrom) är en medicinsk diagnos vid långvariga symtom som beror på upprepade händelser som inkluderar livshotande situationer, svåra personskador eller fara för personens fysiska integritet. Upprepade övergrepp, fysisk närhet av stresskällan (=våldsutövaren) och situationer som uppfattas som okontrollerbara och oförutsedda ökar risken för utveckling av PTSD.

PTSD kan även orsakas av andra traumatiska situationer (t ex gisslantagande, tortyr, våldtäkt, människorov eller rån).

PTSD kan bli särskilt allvarligt eller långvarigt om stresskällan är en person (inte någon naturkatastrof).

Extrem stress påverkar offret på flera nivåer: den somatiska, den känslomässiga, den kognitiva, den beteendemässiga och attitydnivån. Den kan leda till flera olika psykiatriska problem, t ex dissociativa symtom, ätstörningar, missbruk av berusningsmedel och självdestruktivt beteende (Dutton 1995; van der Kolk et al. 1996). Samtidigt är utveckling av PTSD en komplex process:

Reaktioner på trauma utgör inte något system vars utveckling till psykiska störningar skulle vara oundviklig (sjukdomsmodell), men många våldutsatta kvinnor uppvisar ändå allvarliga symtom kända som PTSD.

PTSD blir utlöst av en upplevd situation utan utväg pga ständig kontroll av våldsutövaren. Detta får offret att känna att det inte är i hennes makt att kunna ändra situationen.

PTSD-symtom borde betraktas som normala reaktioner på en intensiv upplevelse som uttrycker sig på den kognitiva, den fysiska eller den sociala nivån (trauma som drabbar flera personer och institutionellt trauma).

Tillämpning av olika hanteringsstrategier minskar följderna av traumat betydligt.

Känslomässiga/kognitiva symtom:

skrämt beteende / ständig vaksamhet / andlöshetskänsla, fullständig likgiltighet / depression, extremt beroende eller isolering, fientlighet, retlighet eller vredesutbrott, snabba humörförändringar / obeslutsamhet, känsla av utanförskap / känsla av att vara annorlunda/brännmärkt, känsla av oåterkallelig undergång (framtiden är dömd till misslyckande), ångest / känsla av att vara fångad, stelhet (s k isande skräck), sömnstörningar: problem med insomnande eller avbruten sömn, sömnlöshet, mardrömmar, ökat behov/beroende av droger/alkohol, benägenhet till självmord (själv mordstankar/-försök/faktiska självmord).

23

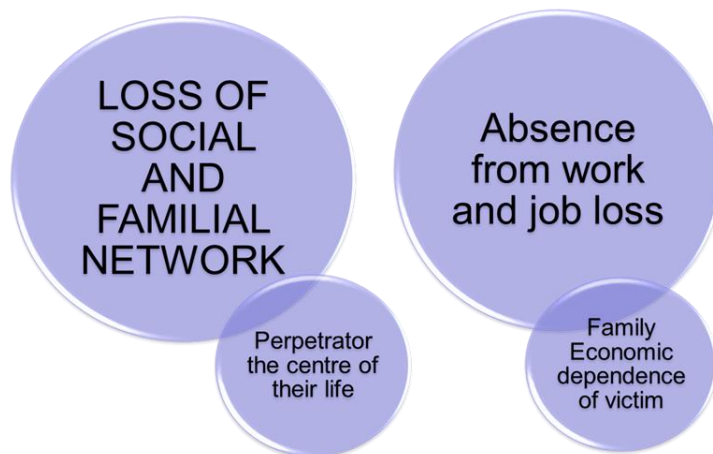
Beteendemässiga symtom:

avbrutet umgänge med släktingar och vänner, ringa eller inget deltagande i socialt liv/avsaknad av hobbyer/behov av att återvända hem så snart som möjligt, trögt/undergivet beteende, återttagande av beslut, bortglömmande av överenskomna träffar, tillbakadragenhet och isolation, undvikande av situationer/ställen/teman i samband med traumat, koncentrationssvårigheter (t ex oförmåga att läsa en bok, titta på TV), bristande hantering av föräldraplikter, våld mot barn.

Somatiska symtom/sjukdomar:

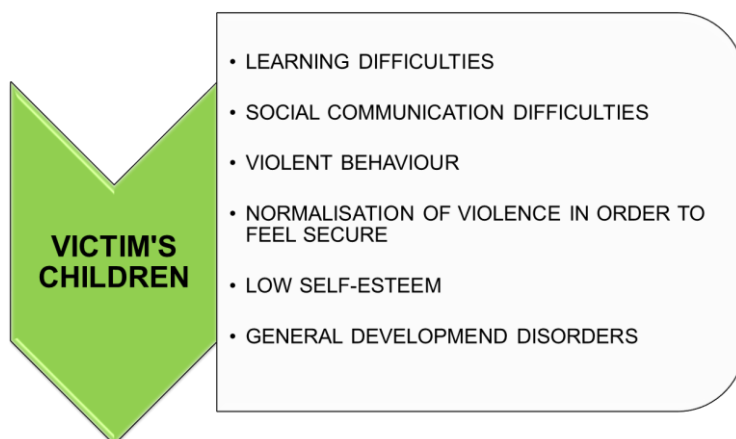
oförklarliga fysiska symtom: obehagskänsla, smärtor (t ex huvudvärk), högt blodtryck, magont/magsår, tarmproblem, menstruationsstörningar, smärtor i bröstkorgen/i hjärtområdet/arytmi, hjärtinfarkt, andningssvårigheter/astmatiska symtom/astma, ätstörningar: aptits-/vikt förlust, okontrollerat ätande/extrem viktökning.

Sociala:

Konsekvenser av ett trauma kan göra det mycket svårt för offret att lämna den våldsamma partnern. Övergrepp, misshandel, skrämsel och hot som gradvis blir värre – och leder till s k traumatisk bindning – spelar en viktig roll i denna process. De centrala elementen av traumatisk bindning är utövande av makt och kontroll samt våldscykeln.

KONSEKVENSER FÖR ANDRA OFFER

Konsekvenser av våld för barn

Allt mer facklitteratur visar att barn som har bevittnat familjevåld lider mer sannolikt av diverse mycket olika problem än andra barn i samma ålder; problemen kan delas in i tre huvudkategorier:

- **Beteendemässiga, sociala och känslomässiga problem.** Barn från familjer med familjevåld uppvisar mer sannolikt aggressivt och antisocialt beteende eller lider mer sannolikt av depression och ångest. Andra forskare har påvisat större vrede, fientlighet, konfronterande och olydigt beteende; rädsla och inåtvändhet; dåliga relationer med andra barn i samma ålder, syskon och den övriga sociala sfären; samt dålig självkänsla.
- **Kognitiva och attitydrelaterade problem.** Barn som har upplevt familjevåld har problem i skolan oftare än andra i samma ålder och uppnår sämre resultat vid utvärdering av verbala, motoriska och kognitiva färdigheter. Dessutom har undersökningar påvisat att deras kognitiva utveckling är långsammare, de har bristande konfliktlösningsförmåga, begränsade problemlösningsfärdigheter, positiv attityd till våld och de tror på snäva könsstereotyper.
- **Långsiktiga problem.** Undersökningar visar att män som har upplevt familjevåld som barn är mer benägna att föröva våld i vuxen ålder; sådana kvinnor blir mer sannolikt offer. Man har även påvisat högre nivåer av depression och traumatiska symtom i vuxen ålder. Dessutom är kontakt med familjevåld en av flera negativa barndomsupplevelser som har påvisats att vara en gynnsam faktor för tidig död.

Trots dessa dystra iakttagelser uppvisas sådana negativa effekter inte av alla barn som har upplevt familjevåld. Barnens risknivåer och deras reaktioner på familjevåld sträcker sig över hela skalan – vissa barn tål det mycket bra, andra får betydliga anpassningssvårigheter. Faktorer som hjälper av skydda barn mot den negativa effekten av kontakt med familjevåld är social kompetens, intelligens, hög självkänsla, extrovert natur, starka relationer med syskon och kompisar samt stödjande relationer med en vuxen (särskilt med den icke-våldsamma föräldern).

Ytterligare faktorer som påverkar familjevåldets effekt på barn är bl a följande:

- **Våldets karaktär.** Barn som bevittnar våld ofta och i allvarliga former eller inte ser sina vårdnadshavare lösa konflikten kan vara utsatta för större stress än barn som bevittnar färre tillfällen av fysiskt våld och även upplever positiv kommunikation

mellan vårdnadshavarna.

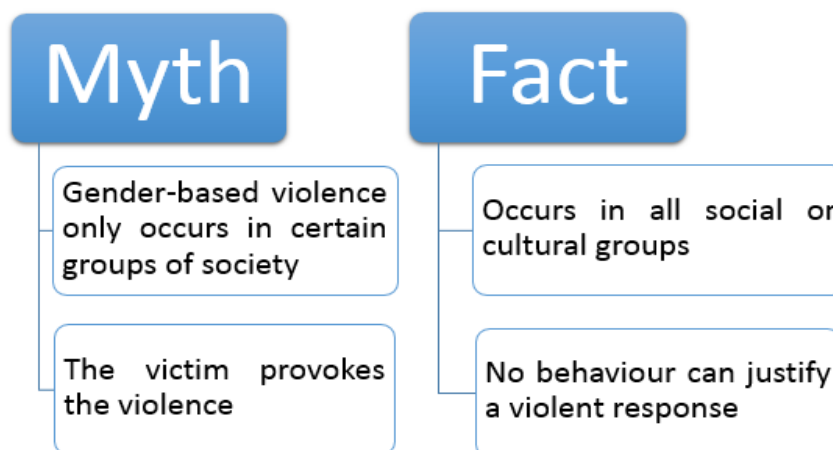
- **Barnets ålder.** Yngre barn utsätts för större känslomässig och psykisk stress än äldre barn. Sådana åldersrelaterade skillnader kan bero på att äldre barn har mer välutvecklade kognitiva färdigheter som möjliggör dem att förstå våld och välja olika hanteringsstrategier för att lindra stresssymptomen.
- **Tiden sedan händelsen.** Barn har ofta större ångest och rädsla omedelbart efter en våldsam händelse. Med tiden uppvisar barnen allt färre synliga symtom.
- **Kön.** I stort sett använder pojkar fler utåtriktade beteendemönster (t ex aggressivitet och impulsivitet) och flickor mer inåtriktade beteendemönster (t ex inåtvändhet och depressivitet).
- **Förekomst av fysisk eller sexuell misshandel av barnet.** Barn som bevittnar familjevåld och blir själva fysiskt misshandlade löper större risk för känslomässiga och psykiska anpassningssvårigheter än barn som bevittnar våld men inte blir misshandlade.

Vid beslutsfattande om tjänster och ingrepp för barn och familjer som lever i en våldsam miljö bör man i varje enskilt fall utgå från barnens erfarenheter och traumatiska symtom samt från en grundlig utvärdering av befintliga skyddsfaktorer.

MYTER OCH FAKTA

MYTHS AND FACTS

26

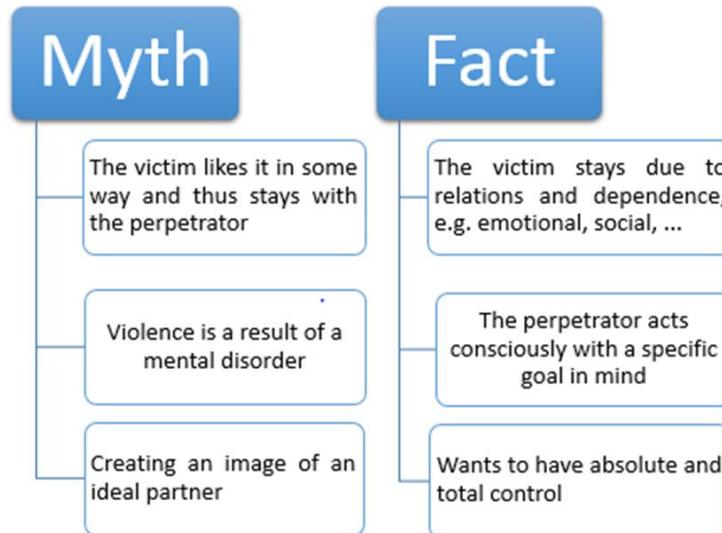

Han/hon provocerade våldet själv! Ofta anklagar man offret (en kvinna, ett barn, en äldre familjemedlem) för beteende som provocerar våld, dvs påverkar våldsutövaren på ett sådant sätt att denne inte längre kan behärska sig.

Han/hon förtjänade det! Myten utgår från uppfattningen att familjemedlemmen med störst makt kan utvärdera uppförandet av övriga familjemedlemmar och straffa dem för „dåligt“ uppförande. Myten bygger på maktrelationer som strider mot dagens lagstiftning i Estland (grundlagen, familjelagen). En förälder kan till och med tro att det är hans/hennes skyldighet att straffa barnet fysiskt. Föräldern måste reagera adekvat på barnets handlingar men får inte glömma att disciplinering av ett barn aldrig får förnedra barnet eller vålla barnet lidande eller skada. Att anklaga offret är att rättfärdiga våld – på så sätt lägger man ansvaret på offret. Inget beteende av offret kan rättfärdiga våld.

Det är en familjesak. Familjens privatliv och „mitt hem är min borg“-attityder är kanske de viktigaste faktorerna som hindrar upptäckt av familjevåld. Men hemmets och familjens okränkbarhet gäller så länge man inte bryter mot familjens förtroendeplikt att stödja och ta hand om sina närmaste. Relationerna i en familj ska stämma överens med samhällets värden, normer och seder. Annars är det fråga om ett socialt problem som kräver ingripande.

MYTHS AND FACTS

Våldsutövaren är helt enkelt en våldsam person. Våldsamt beteende förklaras med personens särdrag (t ex lättretad natur) som inte kan ändras. I själva verket finns det metoder för att minska våldsamhet.

Familjevåld förekommer inte i hyggliga familjer. Vid „hyggliga människor“, „hederligt folk“ verkar det inte finnas någon grund för att misstänka dåliga relationer i familjen eller våld. Man förutsätter att våld förekommer i familjer av fattiga, arbetslösa och alkoholmissbrukare, s k asociala familjer. Därför kan man missa tecken på familjevåld. Men olika specialister kommer i kontakt med olika individer, en möjlighet att upptäcka familjevåld är att fråga var och en om någon av hans/hennes närmaste (en partner, en förälder, ett barn osv) är våldsam mot honom/henne. På så sätt ger man en signal att man är beredd att hjälpa. Ett offer av familjevåld kan förneka våldet och svara nej på en sådan fråga. Å andra sidan visar hjälpsystemet således sin beredskap att hjälpa.

Familjevåld är något skamligt. Ofta skäms man för något som har hänt i ens gemenskap eller institution („en sådan sak på vår gata“) och som äventyrar gemenskapens eller institutionens anseende. Gemenskapen eller institutionen kan spela en motstridig roll vid upptäckt av familjevåld och stöd till de inblandade. Å ena sidan lever människor i ett gemenskap tätt tillsammans, ofta genom flera generationer; detta ger en speciell känsla av ömsesidigt stöd och hjälp, så att man kanske behöver mindre extern hjälp från specialister inom socialtjänsten. Å andra sidan kan sådan tät anknytning leda till en situation där man inte vill lägga märke till familjevåld och försöker till och med att dölja det eftersom det skulle vara skamligt om det blev allmänt känt. Detta hindrar även offer och våldsutövare från att söka hjälp. Förutom gemenskapens ära och anseende ska man även tänka på människor som gemenskapen består av och reagera på tecken på familjevåld.

Sånt händer i familjer och har alltid hänt. Gemenskapen kan vänja sig med våld och betrakta det som något naturligt. Att det förr i tiden brukade förekomma våld mellan familjemedlemmar betyder inte att det idag borde accepteras. Idag vet vi mer om familjevåldets skadliga effekt på familjemedlemmar och därför måste vi reagera. Å andra sidan förstår våldsutövaren och offret kanske inte att något är galet eftersom de har upplevt våld i familjerelationer som barn. Sådan överföring av våld kan hindras genom att ingripa omedelbart och ge både offret och våldsutövaren en tydlig signal att sådant beteende inte kan accepteras.

Separation är det enda som kan få slut på våldsamma relationer i en familj. Statistiska uppgifter visar att separation inte nödvändigtvis får slut på våldet. Exmaken/-sambon kan fortsätta med våld mot partnern, våldet kan till och med förvärras och bli farligare. Detta är logiskt vid instrumentellt våld där våldsutövaren ser förhållandet som en möjlighet att utöva makt.

RÅD TILL UTREDNINGSMYNDIGHET

Olika offerundersökningar har visat att bara hälften av offer av familjevåld polisanmäler det senaste våldstillfället. Bara något fler (59%) hade polisanmält minst ett av tidigare tillfällen där hon blev utsatt för våld.

De vanligaste skälen till att inte polisanmäla familjevåld var rädsla för våldsutövarens hämnd eller nya våldsakter, känsla av skam eller förlägenhet eller åsikten att fallet var för obetydligt eller oviktigt.

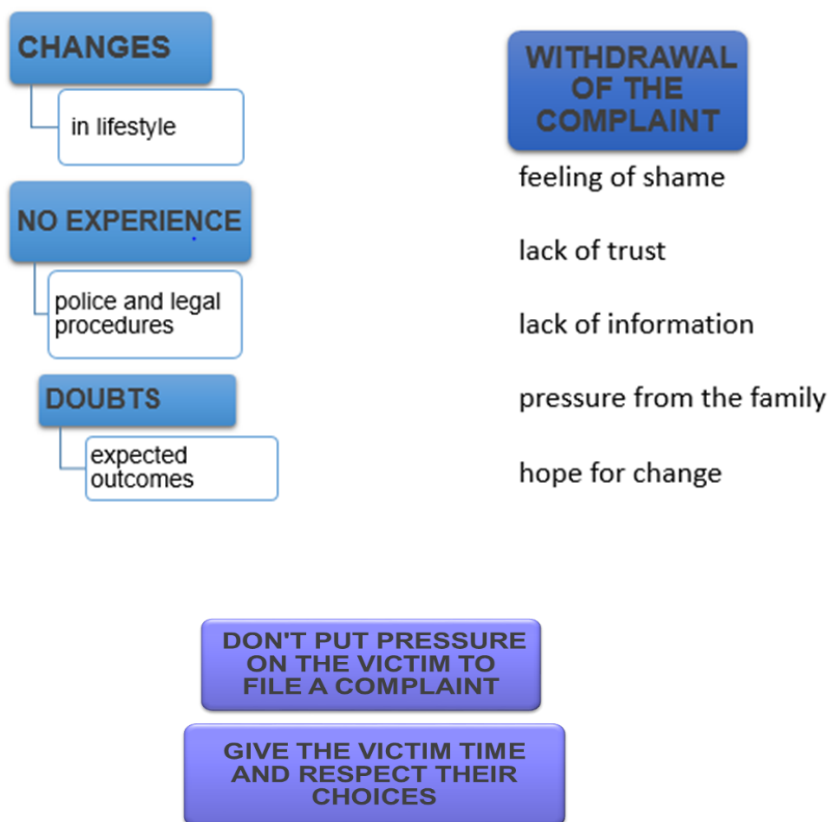
Vart tionde offer hade låtit bli att polisanmäla det senaste våldstillfället eftersom de hade tidigare dåliga eller besvikande erfarenhet med polisen, en något mindre andel av offren valde att inte polisanmäla eftersom de trodde att polisen inte skulle göra något åt våldet.

När offer som inte hade vänt sig till polisen frågades om det fanns något som kunde ha gjort det lättare för dem att vända sig till polisen och i så fall vad så svarade nästan vart femte att polisen kunde ha varit mer förstående och agerat mer proaktivt vid familjevåld av varje slag.

Trots att många offer inte hade polisanmält det senaste våldstillfället uppgav nästan 2/3 av respondenterna att de var nöjda med sitt beslut att låta bli att polisanmäla våldet. De tre främsta skälen till att offren var nöjda med beslutet att inte polisanmäla var följande: (1) det betydde att våldsutövaren inte provocerades till nytt våld, (2) de kunde klara situationen själva och behövde inte genomgå någon pinsam procedur med polisens ingrepp i deras privatliv, och (3) de undvek således ytterligare stress pga polisanmälan.

Även om en del av offer verkade vara nöjda med sitt beslut att låta bli att polisanmäla uppgav nästan en tredjedel av offren att när de tänkte tillbaka så önskade de att de faktiskt hade sökt hjälp hos polisen eller någon annan professionell tjänst och många önskade att de hade lämnat förhållandet tidigare.

REPORTING IS NOT EASY

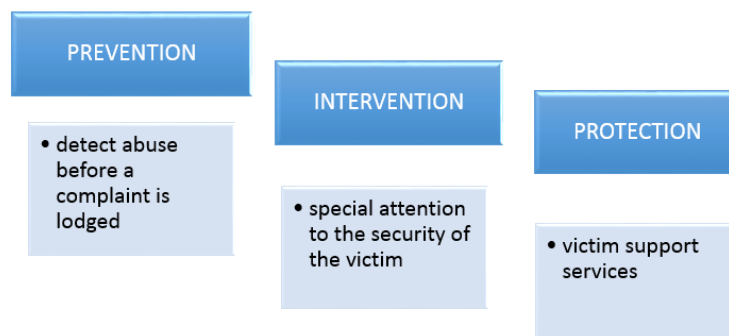
Intervjuaren ska absolut ha både tålmod, empati och tid. Intervjun bör ske i ett lugnt ställe utan några störande faktorer. Intervjuaren ska även vara beredd att erbjuda hjälp – både direkt i en krissituation och efter intervjun för att lindra traumat.

10 viktiga principer för en trygg och etisk intervju:

- 1) Gör inte situationen värre. Varje moment av samtalet ska vara maximalt säkert för den hjälpbehövande. Samtalet får inte göra situationen värre.
- 2) Var kompetent när du pratar om problemet med människohandel och ta hänsyn till eventuella risker. Kom ihåg eventuella riskfaktorer vid varje enskilt fall när du förbereder dig inför en intervju.
- 3) Förbered pålitlig, sanningsenlig information – ge inga löften som inte kan hållas. Var beredd att förklara den intervjuades rättigheter för henne i lättbegripligt språk, berätta om sociala tjänster som kan vara till hjälp för henne, prata med henne om hennes hälsa och säkerhet, ge henne information som hon vill ha.

- 4) Var ansvarsfull och försiktig när du väljer tolkar och andra nödvändiga individer som ska samarbeta med dig. Du har ansvaret för att välja rätt personer och förbereda dem för samarbete med dig.
- 5) Följ principen av anonymitet och konfidentialitet. Detta gäller allt från förberedelse av intervjun till offentliggörande av materialet.
- 6) Skaffa den intervjuades medgivande. Försäkra dig om att den intervjuade är villig att samarbeta med dig, är medveten om syftet med intervjun, känner till sina rättigheter, inklusive rätten att låta bli att svara på vissa frågor, rätten att avbryta intervjun vid behov och rätten att uttrycka sina önskemål om hur informationen som erhålls från henne ska användas.
- 7) Lyssna till den intervjuades åsikt om hennes situation och risker och respektera denna åsikt. Kom ihåg att situationen av varje enskild hjälpbehövande är mycket individuell. Hennes syn på situationen kan skilja sig avsevärt från andras syn.
- 8) Orsaka inte ytterligare trauma för den intervjuade. Ställ inga frågor som kan vålla känslomässigt och psykologiskt obehag. Var beredd att ta hänsyn till offrets stresstillstånd.
- 9) Var beredd att agera i risksituationer. Var beredd att vidta akuta åtgärder om offret berättar för dig om faktiska hot eller en faktisk fara för hennes liv.
- 10) Använd den erhållna informationen uteslutande för att lösa den konkreta situationen/det konkreta fallet. Använd den erhållna informationen i offrets intressen, informationen får endast lämnas till dem som kan hjälpa offret.

POLICE

OFFERSTÖDJANDE UTREDNING

Hur ska man behandla ett offer som kommer till polisen för att anmäla övergrepp?

32

How to treat a victim filing a COMPLAINT

understand, that it is a difficult move

offer sense of security

provide sufficient information

treat with respect

Right conduct with the victim

be understanding

don't understate her version

let her make up her mind

let her explain in her own way

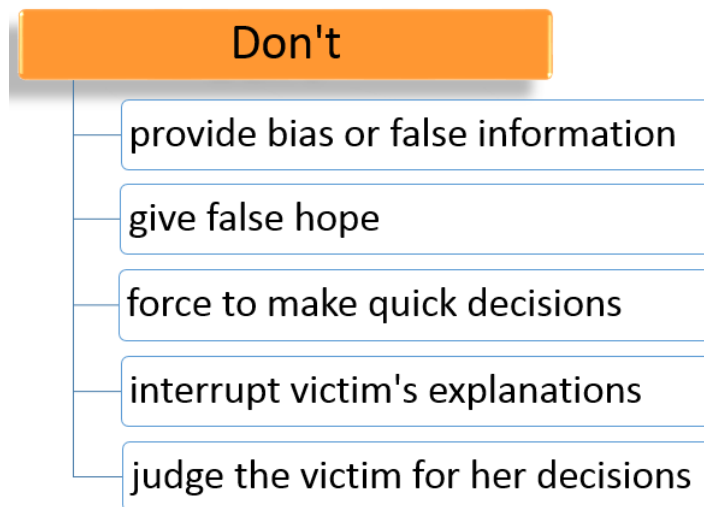
confidentiality of the conversation

inform about various measures and provide access to these measures

- Ta offret på allvar, tro henne.
- Välj en trygg miljö för samtalet. (Kom ihåg att om offret kommer tillsammans med sin partner är detta inte någon trygg miljö för samtalet.)
- Ta hänsyn till offrets omedelbara skyddsbehov, oavsett om hon stannar eller lämnar direkt.
- Förklara för offret att våldet inte är hennes fel.
- Förklara för offret att hon inte är den enda som har lidit pga familjevåld.

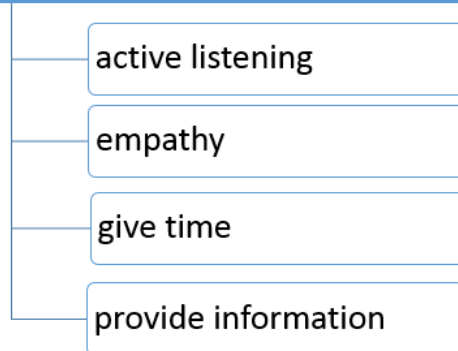
- Tala om för offret om ställen och personer som arbetar med att hjälpa individer som henne.
- Kom ihåg att offrets möjligheter kan vara begränsade pga resursbrist.
- Kom ihåg att konfidentialitet är ytterst viktig.
- Kontrollera om det är säkert att sända brev eller ringa hem till offret.
- Upprätta korrekt dokumentation.
- Var medveten om att olika offer har olika behov och hitta en lämplig lösning med utgångspunkt i deras individuella behov.

- Ignorera INTE din intuition om du misstänker att kvinnan har blivit utsatt för våld.
- Rekommendera INTE något gemensamt samtal med kvinnan och hennes partner.
- Fråga henne INTE om hon har provocerat våld, arbeta endast med fakta. Sådana frågor får offret att känna skuld för våldet som om hon vore den egentliga våldsutövaren.
- Fatta INGA beslut för henne.
- Förutsätt INTE att hon kommer att lämna hemmet eller sin partner.
- Förutsätt INTE att hon kommer att göra några brådskande ändringar i sitt liv.
- Förlora INTE hoppet om saker tar mer tid än du hade trott att de borde ta. Hantering av familjevåld är en process i flera etapper och det kan ta flera försök att komma till rätta med det. Ett förhållande är inte något statiskt och både offret och våldsutövaren förändras med tiden.
- Tvinga henne INTE till upplysningar eller uppriktigt samtal. Det ska alltid vara hennes eget val.
- Överlämna INTE någon information om henne till någon utan medgivande.

Tekniker för kommunikation med offret

Techniques for dealing with the victim

34

Man ska lyssna till offret, visa empati, ge henne tid för att berätta om det inträffade och dela med sig av information om vad man gör och varför. Inga tomma löften får ges till offret.

Techniques for dealing with the victim

ACTIVE LISTENING

Make her feel like there is no hurry.
Don't put pressure on the victim to describe the facts.
Show interest in everything they tell.

Techniques for dealing with the victim

EMPATHY

Allows us to understand the attitudes and reactions of the victim.
Must not keep us from doing our job.
We are here to help them, not to suffer with them.

Techniques for dealing with the victim

GIVE THE VICTIM TIME

Show her, that we understand her earlier and current attitudes towards the perpetrator.
Give her time to express emotions.
Pay special attention to body language.

35

Techniques for dealing with the victim

PROVIDE INFORMATION

Give information when the time is right.
Wait until the anxiety subsides and the victim is able to give concrete information.
Provide sufficient information concerning the victim's rights and possible measures.

Råd om hur man ska förhöra offret

Questioning the victim

explain why all these questions are necessary

use suitable rooms

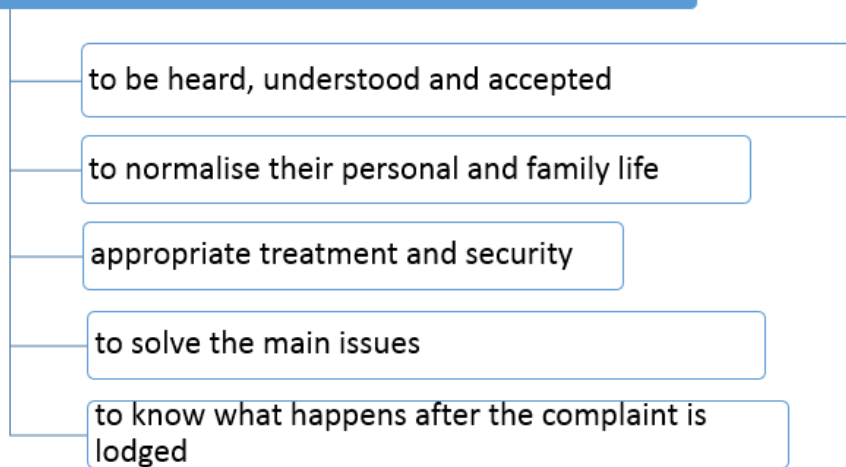
create an atmosphere of trust

Vid förhör med ett offer ska man förklara varför man ställer frågor som kan vara obehagliga för offret. Använd lokaler där offret känner sig trygg och där ingen obehörig kan komma in olägligt och störa förhöret. Det är viktigt för offret att bli trodd, därför ska man försäkra en förtroendefull atmosfär.

How to create an atmosphere of trust

DO	DON'T
<ul style="list-style-type: none"> • Introduce <ul style="list-style-type: none"> •My name is ... and I represent the .... • Appreciate <ul style="list-style-type: none"> •We understand how difficult it is for you to turn to us ... •Coming to the police is a huge step ... • Show experience <ul style="list-style-type: none"> •We have experience in these kinds of situations ... •We will do anything we can to help you ... 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Blame <ul style="list-style-type: none"> •Why did you go back to him ... •What did you do so that he hit you ... ❖ Disapprove <ul style="list-style-type: none"> •You should have come earlier ... •If you withdraw your complaint, there is nothing that we can do ... ❖ Belittle <ul style="list-style-type: none"> •This is not important ... •This is not anything you should ... ❖ Give false hopes ❖ Give advice

Needs of the VICTIM

Råd till poliser

Police behaviour in intervention	
DO	DON'T
<ul style="list-style-type: none"> •ask and listen •ask for opinion and help to talk about what happened •be respectful 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ influence ❖ judge ❖ label ❖ presume

The POLICE should consider

- that abuse is usually chronic
- that a complaint is lodged if the victim and the children are at a great threat
- the importance of PREVENTION
- coordinate with other relevant services

37

Difficulties of POLICE WORK

- fear of not knowing how to handle the situation
- concern about being recognised in a group of abusers (male police officer)
- concern about assessing the actual threat

POLICE communication

- speak in a way the victim can understand
- communicate information in a clear manner
- pay attention to body language

POLICE protection measures

- adjusted to the victim's needs
- the victim has been informed and she has given her consent
- cause as little harm as possible to the victim's daily life

Supervision of legal protection measures

checking the degree of compliance

assessing of the actual threat for victim at any moment

preparing activity reports

38

Criteria for preparing ACTIVITY REPORT

assessing concrete threat (VIOGEN)

analysing the content of the court judgement

taking protection measures according to the threat

preparing follow-up reports

dealing with the perpetrator in case of violation of measures

VIOGEN

Police assessment of risk

Police assessment of risk changes

Risk levels:

- not identified - 90 days
- low - 60 days
- medium - 30 days
- high - 7 days
- very high - 72 hours

SOCIAL protection measures

providing access to existing means

Means:

- free legal aid
- social welfare
- work related rights
- right to economic aid
- access to social housing
- providing formal education to children a priority
- legalizing the status of victims who are illegal immigrants
- electronic and data communication equipment

STATISTICAL data

importance of focusing activities

knowing the type of victim/perpetrator

Important information:

- age
- nationality
- addictions
- family history
- type of relationship

LITTERATURFÖRTECKNING

Allen, M., Perttu, S. (2010). Social and Health Care Teachers against Violence: Teachers' Handbook.

[<http://www.cosc.ie/en/COSC/TEACHERS%20HANDBOOK.pdf/Files/TEACHERS%20HANDBOOK.pdf>]

Birdsey, E., Snowball, L. (2013). Reporting Violence to Police: A survey of victims attending domestic violence services.

[http://apo.org.au/files/Resource/BOCSAR_ReportingViolenceToPoliceASurveyOfVictimsAttendingDomesticViolenceServices_Dec_2013.pdf]

Linno, M., Soo, K. Strömpl, J. (2011). Juhendmaterjal perevägivalda vähendamiseks ja ennetamiseks.

[http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/perevagivalla_juhis_kovidele_veebi.pdf]

Pajumets, M., Laan, T. (2005). Inimkaubanduse ennetamine: metodoloogia tööks noortega.

[http://sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Sooline_vordoiguslikkus/Inimkaubandus_ja_prostitusioon/inimkaubanduse_ennetamine_metodoloogia_tooks_noortega.pdf]

Perttu, S., Kaselitz, V. (2006). Addressing Intimate Partner Violence.

[http://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/guidelines_for_health_professionals_maternity_child_health_care_en.pdf]